

ПРОКУРАТУРА НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
НАЦИОНАЛНА СЛЕДСТВЕНА СЛУЖБА

Рег. №... 560/24

05-07-2024
..... 2024 г.

PRB2024244846490

КОНСТИТУЦИОНЕН СЪД

Бр. № 393-Р/1
Дата 07.07.2024

ДО
КОНСТИТУЦИОННИЯ СЪД
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

УВАЖАЕМА ГОСПОЖО ПРЕДСЕДАТЕЛ,
УВАЖАЕМИ КОНСТИТУЦИОННИ СЪДИИ,

Представям Ви становище от името на Националната следствена служба по конституционно дело №15 от 2024 година, образувано по искане на Общото събрание на Наказателна колегия на Върховния касационен съд на Република България за установяване на противоконституционност на чл. 280, ал. 5; чл. 281, ал. 4; чл. 343, ал. 5 и чл. 343б, ал. 5 от Наказателния кодекс на Република България (обн. ДВ, бр. 26 от 2 април 1968 г., посл. изм. ДВ, бр. 42 от 14 май 2024 г., НК). С определение на Конституционния съд от 04.06.2024 г. Национална следствена служба е конституирана като заинтересована институция по конституционното дело. В искането на ОСНК на ВКС са изложени обстоятелни аргументи за обявяването на противоконституционност на посочените разпоредби от Наказателния кодекс с оглед противоречието им с чл. 4, ал. 1, чл. 5, ал. 3 и чл. 6, ал. 2 от Конституцията на Република България /КРБ/.

Вносителят посочва липса на мотиви към проектите на Закона за изменение и допълнение на НК, придружаващи предлагането на посочените нови разпоредби, указващи причините и механизма на създаването им, смисъла и предназначението им и преследваните от тях цели. Поддържа се противоречие с принципа на правовата държава (чл. 4 ал. 1 КРБ), поради „несъобразяване с допустимите параметри и съдържанието на възприеманите законодателни положения“. Изтъква се, че нормотворческите стандарти са особено значими в областта на наказателното право, с оглед интензитета на засягане правната сфера на гражданите. Вносителят посочва, че коментираните в изложението законодателни изменения и допълнения в материалния наказателен закон са произволни, хаотични, противоречащи на самата му юридическа същност, като чрез тях се въвеждат мерки, оставащи извън стандартите на наказателното право, на Наказателния кодекс и на Конституцията.

Наказуемостта се поражда от извършеното престъпление и по повод наказването на дееца¹. Наказуемостта се реализира, придобива своето съдържание, посредством нормите на наказателното право, наказуемостта е обективно качество на деянието, затова нейната наличност е обусловена от положителното съществуване на едно отношение между деянието и наказателния закон². Ето защо по повод наказването на дееца, наказанието се определя като организирана обществена реакция, срещу извършеното престъпление. То е обществено явление, различно от престъплението и едновременно с това обществено и правно обусловено от неговото извършване...то цели да предотврати извършването на нови престъпления от дееца и други членове на обществото, като въздейства върху тях възпиращо, поправително и възпитателно³.

Наказуемостта и наказанието са организирана реакция на държавата срещу престъпните посегателства. Необходимо е да бъде установен баланс между тежестта на деянието и обществената опасност на дееца и тежестта на следващото му се наказание с оглед постигане на неговите цели – „.....да предотврати извършването на нови престъпления от дееца и други неустойчиви членове на обществото, като въздейства върху тях възпиращо и поправително-възпитателно..“⁴.

В случай, че целите на наказанието не могат да се изпълнят успешно посредством санкционните норми на особената част на наказателния закон, действащи към определен момент, то интензитета и тежестта му, като форма на държавна репресия, следва да се засилят с оглед негативните изменения на обществената реалност. Този процес обаче трябва да е в синхрон с принципите и нормите заложи в КРБ, правната теория и наказателната доктрина.

I. Относно разпоредбите на чл.280, ал.5 НК и чл.281, ал.4 НК:

Основания за обявяване на противоконституционност на чл. 280, ал. 5 – изцяло и на чл. 281, ал. 4 – в посочената част според вносителя са противоречия на разпоредбите с чл. 5, ал. 3 от основния закон, поради несъответствие с наказанието „глоба“ по смисъла на НК и невъзможност за неговата индивидуализация с оглед обществената опасност на деянието и извършителя. Твърди се, че наказанието „глоба“ по смисъла на НК и предвиденото в особената хипотеза, предмет на атакуваната разпоредба се налагат съвместно, при което се стига до недопустимо определяне на едно и също наказание, но с различно съдържание за едно и също престъпление. Според вносителя това води до неясноти, противоречивост, липса на предвидимост и правна сигурност, в разрез с принципа заложен в чл. 4, ал. 1 от КРБ. Относно чл. 280, ал. 5 НК се релевира и неяснота на разпоредбата поради препращане към друг текст на НК, в който изначално не се предвижда превозно средство да е предмет или средство на престъплението. Посочва се и нарушение на принципа на

¹ Стойнов, А., Наказателно право, обща част, Сиела, С., 2015

² Долапчиев, Н., Наказателно право, обща част, Изд. на БАН, С., 1994, с. 313.

³ Михайлов, Д., Стойнов, А., Наказателно право на НРБ, изд. ВФСИ, „Д.А. Ценов“, Свищов 1988, с. 50

⁴ Ненов, И., Наказателно право, обща част, кн. II, Софи-Р, С., 1992, с. 233-234

равенство на гражданите пред закона по смисъла на чл. 6, ал. 2 от КРБ, тъй като това са единствените хипотези в НК, при които отнемането на средството на престъплението се заменя със заплащане на неговата равностойност, в случай, че не принадлежи на извършителя.

В частта относно оспорената разпоредба на чл. 280, ал. 5 НК действително се констатира препращане към състава на чл. 280, ал. 2, т. 5 /вместо този по т. 4/ НК, който не предвижда използването на превозно средство като средство на престъплението или като негов предмет и в този смисъл е налице неяснота на юридическата конструкция. Основното объркване в посочените разпоредби идва от това, че за тези престъпления е предвидено кумулативно с лишаването от свобода и наказание глоба, а законодателят е наименовал като глоба и заплащането на пазарната стойност на моторното превозно средство в случаите, когато то не принадлежи на дееца. Глобата е вид наказание по чл. 37, ал. 1, т. 4 НК в системата на наказанията и второто по вид имуществено наказание след конфискацията. Тя се изразява в създаване с присъда на парично задължение на осъдения в полза на държавата, като установена от закона санкция за извършено от дееца престъпление⁵. Същността на глобата се свежда до създаване на задължение за осъдения да заплати в полза на държавата на определена парична сума, като парично задължение тя се превръща в пасивен елемент от имуществото на дееца⁶. Или глобата се изразява с задължението за заплащане на определена парична сума, която съгласно чл. 47, ал. 1 НК, се съобразява с имотното състояние, с доходите и семейните задължения на дееца, а в конкретните оспорени разпоредби е предвидено да се съобрази/съизмери/ единствено с пазарната стойност на превозното средство. За размера на наказанието глоба е предвиден минимален размер от 100 лева и индивидуализиране по реда глава V-та НК. В случая оспорените разпоредби представляват особен случай, без аналог в материалния наказателен закон, в който глобата се диференцира съобразно пазарната стойност на превозното средство.

Считаме, че е необходимо прецизирането на посочените текстове в частта им относно заплащането от дееца на равностойността на пазарната стойност на МПС, когато превозното средство не е негова собственост. Намираме, че в случая не се касае за противоконституционна норма, а е необходимо законодателна редакция на разпоредбите. В последните няколко години е налице тенденция за увеличаване на мигрантския поток през територията на страната, който се осъществява основно чрез моторни превозни средства, увеличават се случаите на каналджийство, извършителите стават все по-дръзки в съпротивата си спрямо органите на МВР. Налице са и няколко случая на пътно-транспортни произшествия с участие на автомобили, превозващи мигранти, в резултат на които е настъпила смърт на полицейски служители при изпълнение на служебните им задължения. Обществено известен е и случаят „Ли...“, при който укрита в тайници на товарен автомобил 18 мигранти починаха от задушаване. Поради това е изключително важно наличието на адекватни мерки от държавата, в частност такива от законодателен характер, които да отговорят на тези явления.

⁵ Ненов, И., Наказателно право, обща част, кн. II, Софи-Р, С., 1992, с. 262

⁶ Стойнов., Цит.съч., с. 414

II. Относно разпоредбите на чл.343, ал.5 НК и чл.343б, ал.5 НК:

Относно разпоредбата на чл. 343, ал. 5 НК се твърди, че противоречи на принципа, заложен в чл. 53, ал. 1, б. „а“ и б. „б“ НК, според който предметът или средството на престъплението се отнемат само при умишлени престъпления, доколкото същия състав визира престъпления, извършени по непредпазливост. Тази непоследователност на законодателя се явява в противоречие с принципите за законност и правна сигурност. По отношение на чл. 343б, ал. 5 НК се поддържат доводи за противоконституционност, аналогични на посочените за чл. 280, ал. 5 и чл. 281, ал. 4 НК.

В разпоредбата на чл.343, ал.5 от НК е предвидено:“В случаите по ал. 3 и 4 съдът може да отнеме в полза на държавата въздухоплавателното средство, моторното превозно средство, плавателния съд или специалната машина, което е послужило за извършване на престъплението и е собственост на дееца, а когато деецът не е собственик – да присъди равностойността му.“ В разпоредбата на чл.343б, ал.5 от НК е отразено: “В случаите по ал. 1 – 4 съдът отнема в полза на държавата моторното превозно средство, послужило за извършване на престъплението и е собственост на дееца, а когато деецът не е собственик – да присъди равностойността му.“ Според разпоредбата на чл. 53, ал. 1, б. „а“ и б. „б“ НК отнемането на предмета/средството на престъпното посегателство е възможно само при умишлени престъпления, а престъпленията по чл. 343, ал. 1 – ал. 4 НК се извършват по непредпазливост. Също така законодателят не е предвидил отнемането в полза на държавата на въздухоплавателното средство, моторното превозно средство, плавателния съд или специалната машина в случаите на чл.342 от НК, когато престъплението е умишлено. И в този случай считаме, че не се касае за разпоредби, противоречащи на конституцията, а е необходимо прецизирането им от законодателя. Несъмнено обществената реалност и динамичните процеси на развитие на обществените отношения налагат синхронизиране и усъвършенстване на законодателството (в частност материалния наказателен закон). Общеизвестен е фактът на засилване на интензитета на т. нар. „Война по пътищата“, за която съществено допринася употребата на алкохол и/или наркотични вещества от водачите и предприемане на управление на МПС след това. В тези случаи се стига до най-тежкия резултат, а именно отнемане на човешки животи. Срещу тези престъпни посегателства следва да има реакция от страна на държавата в лицето на нейните органи, в материята на наказателното право.

Прегледът на законодателството на различни европейски държави показва, че е налице европейска практика в тази насока. В Италианската република при управление на МПС с концентрация на алкохол в кръвта над 1,5 промила е предвидено като допълнително наказание и конфискация на превозното средство в случаите, когато то изцяло или частично е собственост на лицето, извършило престъплението. Регламентирани са и хипотези, когато конфискацията на автомобила е изключена.

В Република Латвия също е предвидена конфискация на превозното средство, принадлежащо на дееца при управление на МПС с концентрация на алкохол в кръвта, установена в издишания или кръвен тест, надвишаваща 1,5 на хиляда или управление на МПС под въздействието на наркотични, психотропни, токсични или други упойващи вещества. Отнемането на МПС не представлява наказание по смисъла на Наказателния закон на Латвия, а задължително наказателноправно средство за принуда и отнемане на особено имущество, свързано с престъплението. В случаите, когато престъплението е извършено с превозно средство, принадлежащо на друго лице, което не е съпричастно към деянието, конфискацията се заменя със заплащане от дееца, изцяло или отчасти, на стойността на превозното средство.

Конфискацията на МПС при същите престъпления /управление на МПС след употреба на алкохол или наркотични вещества/ е предвидено и в Естония. Разпоредбата е била оспорена пред Конституционната камара на Върховния съд на Естония, който през 2007 г., постановява, че отнемането на МПС не противоречи на Конституцията.

В Дания при установяване на алкохолно или наркотично въздействие над два промила или при тежки инциденти с причинени телесни повреди, автомобилът се отнема независимо кой е собственикът му и се продава на търг, като приходите отиват в държавната хазна. В резултат на приложението на тази разпоредба за период от две години в Дания са конфискувани около 1900 автомобила.

Във Френската република през 2019 г. е предвидено допълнително наказание „Конфискация на превозното средство, послужило за извършване на престъплението, ако подсъдимият е негов собственик“. То се налага за престъпления, свързани с шофиране под въздействието на алкохол, престъпления, свързани с шофиране след употреба на наркотици, отказ на водача да се подложи на проверка за установяване на алкохолното съдържание или употреба на наркотични вещества.

В Руската федерация при този вид престъпления превозното средство се конфискува само, ако принадлежи на обвиняемия.

Според някои щатски закони в САЩ автомобилите на водачите могат да бъдат отнемани след извършване на второ или трето нарушение за шофиране в нетрезво състояние в рамките на определен период от време.

Изложеното показва, че конфискуването на моторното превозно средство при посочените престъпления не е изолирана практика само в България, а напротив – предвидено е в много държава по света. Конституцията на Република България защитава частната собственост. Според Европейския съд по правата на човека, когато се конфискуват притежания, които са били използвани неправомерно, задължително е да се вземе предвид поведението на собственика на конфискуваното имущество и причинно-следствената връзка между това неговото поведение и твърдяното престъпление. В конкретните разпоредби не се нарушава правото на собственост на трето лице, а правото на собственост на извършителя е допустимо да бъде нарушено, когато обществения интерес налага това.

Предвид гореизложеното, становището на Национална следствена служба е, че разпоредбите на чл. 280, ал. 5 и чл. 343, ал. 5 НК – изцяло; чл. 281, ал. 4 НК в частта „...или се налага глоба в размер на пазарната стойност на превозното средство в лева,

когато не е негова собственост“ и чл. 343 б, ал. 5 – в частта „....а когато деецът не е собственик – да присъди равностойността му..“ не противоречат на Конституцията на Република България.

И.Ф. ДИРЕКТОР НА НСЛС
(Съгласно Заповед № 3-1

ИВЕЛИНА ХРИСТОВА

